

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:2025/28

Karar Sayısı:2025/139

Karar Tarihi:17/6/2025

R.G.Tarih-Sayı:2/12/2025-33095

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Mardin 1. İdare Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'na 12/7/2013 tarihli ve 6495 sayılı Kanun'un 22. maddesiyle eklenen ek 17. maddenin ikinci fıkrasında yer alan "...aday sürücülerin sürücü belgelerinin iptal edilme...", "...şartları..." ve "...yönetmelikle düzenlenir." ibarelerinin Anayasa'nın 2. ve 38. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Aday sürücü belgesinin iptaline ilişkin işlemin iptali talebiyle açılan davada itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptalleri için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı ek 17. maddesi şöyledir:

"Aday sürücülük:

Ek Madde 17 – (Ek: 12/7/2013-6495/22 md.)

İlk defa sürücü belgesi alanlar en az bir yıl süre ile aday sürücü olarak kabul edilirler.

Aday sürücülüğün süresi, aday sürücülerin sürücü belgelerinin iptal edilme ve yeniden sürücü belgesi alma şartları ile diğer usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Aday sürücülerle ilgili olarak yönetmelikte belirtilen iptal edilme şartlarının oluşması hâlinde, bu Kanunun 6 ncı maddesinde sayılan görevliler tarafından sürücü belgeleri iptal edilir."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Kadir ÖZKAYA, Hasan Tahsin GÖKCAN, Basri BAĞCI, Engin YILDIRIM, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, İrfan FİDAN, Kenan YAŞAR, Muhterem İNCE, Yılmaz AKÇİL, Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI'nın katılımlarıyla 11/2/2025 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle sınırlama sorunu görüşülmüştür.

2. Anayasa'nın 152. ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, o dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda bu hükümlerin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak anılan maddeler uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması, iptali talep edilen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikteki kurallardır.

3. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, 2918 sayılı Kanun'un ek 17. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "...aday sürücülerin sürücü belgelerinin iptal edilme...", "...şartları..." ve "...yönetmelikle düzenlenir." ibarelerinin iptalini talep etmiştir. Anılan fıkra da aday sürücülüğün süresi, aday sürücülerin sürücü belgelerinin iptal edilme ve yeniden sürücü belgesi alma şartları ile diğer usul ve esasların yönetmelikle düzenlenmesi öngörülmüştür.

4. Fıkra da yer alan "...aday sürücülerin...", "...şartları..." ve "...yönetmelikle düzenlenir." ibareleri, bakılmakta olan davada uygulanacak kuralların yanı sıra fıkranın itiraz konusu olmayan kısımları bakımından da geçerli, ortak kural niteliğindedir. Bu itibarla bakılmakta olan davanın konusu gözetilerek esasa ilişkin incelemenin söz konusu fıkra da yer alan "...sürücü belgelerinin iptal edilme..." ibaresi ile sınırlı olarak yapılması gerekir.

5. Açıklanan nedenle 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'na 12/7/2013 tarihli ve 6495 sayılı Kanun'un 22. maddesiyle eklenen ek 17. maddenin ikinci fıkrasında yer alan "...aday sürücülerin sürücü belgelerinin iptal edilme...", "...şartları..." ve "...yönetmelikle düzenlenir." ibarelerinin esasının incelenmesine, esasa ilişkin incelemenin anılan fıkra da yer alan "...sürücü belgelerinin iptal edilme..." ibaresi ile sınırlı olarak yapılmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

6. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Mehmet AKTEPE tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Anlam ve Kapsam

7. 2918 sayılı Kanun'un 1. maddesinde anılan Kanun'un amacı, kara yollarında can ve mal güvenliği yönünden trafik düzeninin sağlanması ve trafik güvenliğini ilgilendiren tüm konularda alınacak önlemlerin belirlenmesi olarak ifade edilmiştir. Bu bağlamda trafik düzeni ve güvenliğinin sağlanması amacıyla Kanun'un ek 17. maddesinde aday sürücülüğe ilişkin hususlar düzenlenmiştir.

8. Anılan maddenin birinci fıkrasında ilk defa sürücü belgesi alanların en az bir yıl süreyle aday sürücü olarak kabul edilecekleri belirtilmiş, ikinci fıkrasında aday sürücülüğün süresinin, aday sürücülerin sürücü belgelerinin iptal edilme ve yeniden sürücü belgesi alma şartları ile diğer usul ve esasların yönetmelikle düzenleneceği hüküm altına alınmıştır.

9. Söz konusu fıkra da yer alan "...sürücü belgelerinin iptal edilme..." ibaresi itiraz konusu kuralı oluşturmaktadır. Kurala göre aday sürücülerin sürücü belgelerinin iptal edilme şartları yönetmelikle düzenlenecektir.

B. İtirazın Gerekçesi

10. Başvuru kararında özetle; aday sürücü belgesinin iptaline dayanak alınabilecek eylemlerin çerçevesinin kanunla belirlenmesi gerektiği, itiraz konusu kuralla temel hak ve özgürlüklere ilişkin bir alanda idareye sınırları belli olmayan bir düzenleme yetkisinin tanındığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. ve 38. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

C. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

11. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13. ve 20. maddeleri yönünden incelenmiştir.

12. Anayasa'nın "Özel hayatın gizliliği" başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz." denilmiştir.

13. Anılan maddenin gerekçesinde de belirtildiği üzere özel hayata ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkı bir yönüyle özel hayatın gizliliğinin korunmasını, başkalarının gözleri önüne serilmemesini, bir başka ifadeyle kişinin özel hayatında yaşananların yalnız kendisi veya kendisinin bilmesini istediği kimseler tarafından bilinmesini isteme hakkını korurken diğer yönüyle resmî makamların özel hayata müdahale edememesi yani kişinin ferdi ve aile hayatını kendi anladığı gibi düzenleyip yaşayabilmesi hakkını güvence altına almaktadır (AYM, E.2020/64, K.2020/70, 12/11/2020, § 10; E.2022/105, K.2023/54, 22/3/2023, § 16; E.2023/116, K.2024/56, 22/2/2024, § 14).

14. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru alanında verdiği kararlarda sıkça vurgulandığı üzere özel hayat kavramı eksiksiz bir tanımı bulunmayan geniş bir kavramdır. Bu kapsamda korunan hukuki değer esasen kişisel bağımsızlıktır. Özel hayata saygı hakkının kapsamının belirlenmesinde bireyin kişiliğini geliştirmesi ve gerçekleştirilmesi kavramı temel alınmaktadır. Anılan hak; herkesin istenmeyen bütün müdahalelerden uzak, kendine özel bir ortamda yaşama hakkına sahip olduğuna işaret etmekle birlikte kişiliğin serbestçe geliştirilmesiyle uyumlu birçok hukuki menfaati de içermektedir (Serap Tortuk [1. B.], B. No: 2013/9660, 21/1/2015, §§ 31-36; Bülent Polat [G.K.], B. No: 2013/7666, 10/12/2015, §§ 61-63; Tevfik Türkmen [GK], B. No: 2013/9704, 3/3/2016, §§ 50-52; Ata Türkeri [1. B.], B. No: 2013/6057, 16/12/2015, §§ 30-32).

15. İtiraz konusu kural, yönetmelikle belirlenen hâllerde aday sürücülerin sürücü belgelerinin iptalini öngörmek suretiyle bireylerin özel hayatlarının bir parçası hâline gelen araç kullanabilme imkânını ortadan kaldırarak özel hayata saygı gösterilmesini isteme hakkına sınırlama getirmektedir.

16. Anayasa'nın 13. maddesinde "Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz" denilmektedir. Buna göre özel hayata saygı gösterilmesini isteme hakkına sınırlama getiren düzenlemelerin kanunla yapılması, Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması gerekir.

17. Bu kapsamda özel hayata saygı gösterilmesini isteme hakkını sınırlamaya yönelik bir kanuni düzenlemenin şeklen var olması yeterli olmayıp temel esasları, ilkeleri ve çerçeveyi belirlemiş olması gerekmektedir. Temel hakları sınırlayan bir kanunun bu niteliklere sahip olması Anayasa'nın 7. maddesiyle güvenceye alınan yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesinin de bir gereğidir. Nitekim türevsel nitelikteki düzenleyici işlemler bakımından yürütmenin düzenleme yetkisi; sınırlı, tamamlayıcı ve bağımlı bir yetkidir. Bu nedenle temel ilkeleri belirlenmeksizin ve çerçevesi çizilmeksizin yürütme organına düzenleme yetkisi veren bir kanun kuralı ile sınırsız, belirsiz, geniş bir alanın yürütmenin düzenlemesine bırakılması, Anayasa'nın belirtilen maddesine aykırılık oluşturur (AYM, E.2011/42, K.2013/60, 9/5/2013; E.2019/36, K.2021/15, 4/3/2021, § 57; E.2022/81, K.2023/153, 13/9/2023, § 76).

18. Kuralda hangi hâllerde aday sürücülerin sürücü belgelerinin iptal edileceğine ilişkin bir düzenlemeye yer verilmeden bu konunun düzenlenmesinin tamamıyla yönetmelikle yapılması öngörülmektedir. Diğer bir ifadeyle kuralla aday sürücülerin sürücü belgelerinin iptal edilmesi yaptırımına bağlanan eylemlerin neler olduğuna ilişkin belirlemenin yapılmadığı, söz konusu belgenin iptaline neden olabilecek hâllerin belirlenmesi yetkisinin ise tümüyle idareye bırakıldığı görülmektedir.

19. Dolayısıyla kuralda yaptırıma konu olacak aday sürücü belgesi iptal şartlarına ilişkin olarak yasal çerçevenin çizilmediği ve ilkelerin oluşturulmadığı, bu suretle özel hayata saygı gösterilmesini isteme hakkına getirilen sınırlamanın kanunilik koşulunu sağlamadığı anlaşılmaktadır.

20. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 20. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. ve 38. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 20. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. ve 38. maddeleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

IV. İPTAL KARARININ YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ GÜN SORUNU

21. Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasında “*Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez.*” denilmekte, 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrasında da bu kural tekrarlanarak Mahkemenin gerekli gördüğü hâllerde Resmî Gazete’de yayımlandığı günden başlayarak iptal kararının yürürlüğe gireceği tarihi bir yılı geçmemek üzere ayrıca kararlaştırabileceği belirtilmektedir.

22. 2918 sayılı Kanun'un ek 17. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “*...sürücü belgelerinin iptal edilme...*” ibaresinin iptali nedeniyle doğacak hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edecek nitelikte görüldüğünden Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince iptal hükmünün kararın Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

V. HÜKÜM

13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'na 12/7/2013 tarihli ve 6495 sayılı Kanun'un 22. maddesiyle eklenen ek 17. maddenin ikinci fıkrasında yer alan “*...sürücü belgelerinin iptal edilme...*” ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, iptal hükmünün Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE 17/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA	Hasan Tahsin GÖKCAN	Basri BAĞCI
Üye	Üye	Üye
Engin YILDIRIM	Rıdvan GÜLEÇ	Recai AKYEL
Üye	Üye	Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Selahaddin MENTEŞ	İrfan FİDAN

Esas Sayısı : 2025/28
Karar Sayısı : 2025/139

Üye
Kenan YAŞAR

Üye
Muhterem İNCE

Üye
Yılmaz AKÇİL

Üye
Ömer ÇINAR

Üye
Metin KIRATLI